

The article analyzes the possibilities of using interactive technologies of training during the lectures and seminars. Provide concrete examples.

Methods of a lecture with pauses and lectures with comments are disclosed to identify their opportunities in the stimulation of cognitive activity of the students.

Examples of the use of the individual interactive methods (surveys on a chain, a seminar with elements of modeling lesson) can be used during the seminar. Identified other interactive exercises that can be used during the lecture and seminar courses

Key words: interactive technologies, training of the future teachers of history, subject-methodical preparation.

Подано до редакції 16.12.13

УДК 378.147:81'243+656.6

ЧЕРНІКОВА В. О.

м. Херсон, Україна

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ МАЙБУТНІМ СУДНОВОДІЯМ

У статті висвітлено огляд сучасного стану викладання іноземної мови професійного спрямування в процесі фахової підготовки студентів немовних вищих навчальних закладів. Визначені перспективи формування та досконалення іншомовної професійної компетентності майбутніх судноводіїв.

Ключові слова: іншомовна професійна компетентність, професійно-орієнтоване навчання іноземної мови, майбутні судноводії, комунікативний підхід, ІКТ.

Постановка проблеми. Першочерговим завданням розвитку системи вищої освіти України на сьогоднішній час виступає інтеграція вищої освіти України з європейською системою освіти. Основними напрямами культурно-освітньої і науково-технічної інтеграції детерміновано впровадження загальноєвропейських норм і стандартів освіти, науки та техніки в процес становлення єдиного освітньо-наукового простору.

Враховуючи прогресивний характер інтеграційного процесу, одним з актуальних завдань сучасної освіти є реформування національної системи вищої освіти, істотне оновлення її змісту, пошук, створення та впровадження найефективніших сучасних форм та методів навчання для забезпечення належного рівня якості вищої освіти.

На тлі інтеграційних процесів терміновим завданням морських вищих навчальних закладів є підготовка фахівців нового профілю – представників морського флоту з глибокими професійними знаннями і вміннями, здатних до постійного поповнення й оновлення знань шляхом самоосвіти, з досконалим володінням англійської мови на достатньому рівні для здійснення якісного професійного іншомовного спілкування. Іноземна мова для фахівців морської галузі виступає одним з інструментів, який дозволяє не тільки виконувати задачі професійного характеру, але й є чинником вирішення різ-

нопланових проблем під час непередбачених, екстрених або аварійних ситуацій. Здатність якісно здійснювати професійне іншомовне спілкування значною мірою сприяє підвищенню конкурентоздатності фахівців морського профілю на світовому ринку праці.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Підготовка майбутніх судноводіїв є важливою складовою сучасної системи професійної освіти, концептуальні положення якої висвітлені у законах України "Про освіту", "Про вищу освіту", Національній доктрині розвитку освіти, Державній національній програмі "Освіта" ("Україна XXI століття"), Міжнародній конвенції про підготовку і дипломування моряків та несення вахти (ПДНВ) 1978 року з урахуванням Манільських поправок 2010 року, що регламентують рівень якості освіти працівників морської галузі, узагальнюють зміст вищої освіти, відображають цілі вищої освіти та професійної підготовки, визначають місце фахівця морського флоту в структурі галузей економіки держави і вимоги до його компетентності. У розділі А-II/2 ПДНВ, що стосується англійської мови, передбачено досить високий рівень професійної мовної підготовки для судноводіїв усіх типів суден [5]. Від того, наскільки судноводій вміє ефективно спілкуватися іноземною мовою з береговими станціями, із членами мультинаціонального екіпажу, наскільки він вільно вступає в процес іншомовної професійної комунікації,

певною мірою залежить безпека екіпажу, судна, навколошнього середовища. У процесі професійного спілкування судноводії постають перед безліччю непередбачуваних ситуацій, у яких потрібно по-новому виконувати завдання взаємодії та взаєморозуміння. Розв'язати такі проблеми за усталеним алгоритмом неможливо, хоч знання традиційних підходів до виконання професійних завдань, звичайно, сприяє подоланню труднощів. Відповідно до цього мотивація до професійного спілкування англійською мовою відіграє важливу роль у професійній підготовці майбутніх судноводіїв.

У педагогічній науці України сьогодні активно аналізуються стан, способи та методи вдосконалення навчального процесу системи вищої освіти. Дослідженням проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців та пошуку оптимальних принципів реалізації мовної освіти у ВНЗ України зверталися С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень, Н. Ничкало (методологічні основи неперервної професійної освіти); О. Пехота, В. Беспалько, С. Сисоєва (сучасні педагогічні технології навчання); О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко (впровадження компетентнісного підходу в сучасну систему вищої освіти); А. Алексюк, В. Бондар (професійна підготовка фахівців у вищій школі). Вивченням питання ролі іноземних мов у професійній підготовці майбутніх фахівців присвячені роботи Н. Замкової, Н. Логутіної, Л. Котлярової, Л. Морської, Т. Вакалюк, О. Тарнопольського, С. Козак, О. Петрашук, Л. Сакун та ін.

Незважаючи на те, що науковцями проведено значну кількість досліджень з питань вдосконалення мовної освіти у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців немовних ВНЗ, проблема перспективних шляхів вдосконалення іншомовної професійної компетентності фахівців морської галузі висвітлена у вітчизняній науково-методичній літературі недостатньо.

Мета статті. Враховуючи актуальність проблеми, можна окреслити мету статті, яка полягає в огляді сучасного стану викладання іноземної мови у немовних ВНЗ та пошуку перспективних механізмів формування і вдосконалення іншомовної професійної компетентності майбутніх судноводіїв.

Виклад основного матеріалу. В Україні мовна освіта визнана одним із найголовніших складників вищої освіти і характеризується прагненням враховувати тенденції світового освітнього простору, визначаючи основні стратегії модернізації системи вищої освіти. Без владіння іноземними мовами стає неможливо реалізувати соціальну та професійну мобіль-

ність фахівців різних галузей, підвищувати їх конкурентоздатність на світовому ринку праці.

Роль вивчення іноземної мови у немовних ВНЗ значно зростає у зв'язку із інтенсифікацією іншомовного спілкування як складової компоненти професійної підготовки спеціалістів та їх майбутньої професійної діяльності.

Звідси особливої актуальності набуває професійно-орієнтоване навчання іноземної мови.

На сьогоднішній день існує певна кількість визначень професійно-орієнтованого навчання у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців.

Відповідно до загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти професійно-орієнтоване вивчення іноземної мови (Vocationally Oriented Language Learning) – це процес вивчення іноземної мови та розвитку тем в галузі занять та професій, релевантних для студентів певного спрямування. Згідно даних вимог випускник ВНЗ немовного профілю може досить вільно спілкуватись на знайомі, звичайні та незвичайні теми, пов'язані зі своїми інтересами та професійною сферою. Може обмінюватись інформацією, перевіряти і підтверджувати її, справлятися з незвичайними ситуаціями і пояснювати, в чому проблема [1].

На думку П. Образцова, професійно-орієнтоване навчання іноземної мови розуміється як навчально-виховний процес, який в центрі уваги ставить потреби студентів у вивченні іноземної мови з орієнтацією на особливості обраного ними майбутнього фаху [2].

В. Сулейманова вживає термін “професійно-орієнтоване навчання”, детермінуючи процес навчання іноземних мов у немовному ВНЗ з акцентом на вміння та навички читання фахової літератури, вивчення та вільного застосування професійної лексики і термінології, орієнтуючись на спілкування у сфері професійної діяльності [4]. В цьому випадку іноземна мова виступає засобом підвищення професійної компетентності та особистісно-професійного розвитку студентів і є необхідною умовою успішної професійної діяльності фахівця – випускника вищої школи.

На нашу думку, сутність професійно-орієнтованого навчання іноземної мови немовних спеціальностей полягає в його інтеграції з дисциплінами фахового спрямування з метою формування та вдосконалення іншомовної професійної компетентності.

Основна мета професійно-орієнтованого навчання іноземної мови полягає у досягненні випускниками нелінгвістичного вишу такого рівня іншомовної професійно-орієнтованої ко-

мунікативної компетенції, який дозволить їм використовувати іноземну мову у своїй професійній діяльності на рівні міжнародних стандартів.

Ще донедавна традиційним підходом до викладання іноземних мов у немовних вищих навчальних закладах широко застосовувався граматико-перекладний метод навчання іноземної мови. Розвиток логічного мислення у поєднанні граматики з логікою ставали основними цілями навчання іноземних мов. В основу пріоритетів навчання було покладено письмове мовлення, причому засвоєння мовного матеріалу відбувалося шляхом перекладу нових лексичних одиниць, заучування їх напам'ять. Результатом такого навчання стало те, що випускники немовних вищих навчальних закладів володіли іноземною мовою на рівні, що дозволяє читати і перекладати інформацію професійного характеру, застосовуючи словник. Характерною ознакою граматико-перекладного підходу стала повна відсутність навичок усного спілкування.

Але постійно зростаюча потреба у фахівцях, які вільно володіють іноземною мовою професійного спрямування на високому рівні, сприяє пошуку механізмів модернізації стану викладання іноземної мови професійного спрямування. Головною метою навчання іноземної мови професійного спрямування є оволодіння мовою не лише як засобом пошуку інформації фахового характеру, а й користування мовою як засобом спілкування в професійно-орієнтованих комунікативних ситуаціях майбутньої фахової діяльності.

Аналіз статистичних даних Міжнародної морської організації (IMO) свідчить про наявність аварійних ситуацій, які відбуваються через брак неналежного рівня володіння професійно орієнтованою англійською мовою як у звичайних, так і в нестандартних умовах фахової діяльності представників морського флоту. Вміння обрати правильну стратегію поведінки в позаштатних і нестандартних ситуаціях, ухвалити правильне рішення, відповісти за безпеку екіпажу, судна та грузу – пріоритетне завдання судноводія.

Таким чином, на сучасному етапі професійної підготовки плавскладу однією з найактуальніших проблем є професійне спілкування англійською мовою в процесі виконання фахової діяльності.

Відтак увага сучасних викладачів іноземної мови зосереджується на комунікативному підході, основною особливістю якого є орієнтація на стимулування студентів до усного спілкування, здатності розуміти живу мову.

За визначенням відомого теоретика комунікативної методики Й. Пасова, суть комунікатив-

ного навчання полягає у підготовці студента до участі в процесі іншомовного спілкування, створених під час заняття. Сутність комунікативного підходу до навчання іноземних мов полягає у тому, що сам процес оволодіння мовою має бути своєрідною моделлю процесу спілкування. Таким чином комунікативно-орієнтовне навчання іноземної мови у процесі формування іншомовної компетентності майбутніх фахівців – це моделювання процесу спілкування, а отже, заняття визначається як модель процесу комунікації іноземною мовою.

Комунікативне навчання іноземної мови вимагає від викладача використання реальних ситуацій для підвищення мотивації комунікативного процесу.

Але лише знання певного мовного матеріалу ще не забезпечують формування іншомовної компетентності в повному обсязі. Необхідно навчитися оперувати отриманими знаннями. Відповідно до поставлених цілей викладачами використовуються різноманітні вправи комунікативного спрямування.

Найпоширенішими формами діяльності на заняттях є "Information Gap" (пошук необхідної інформації та заповнення пропусків), вправа "True-False" (визначити правдивість чи помилковість тверджень), "Role-Play" (рольових ігор), які не лише дозволяють зробити заняття більш різноманітним, а й дають можливість студентам проявити мовленнєву самостійність, реалізувати набуту іншомовну компетентність, комунікативні вміння та мовленнєві навички.

На сьогоднішній час викладачами іноземної мови широко використовується комунікативний підхід до вивчення іноземних мов із застосуваннями різноманітних комунікативних вправ (послухай/прочитай та заповни пропуски, послухай/прочитай/подивись відео та продовж висловлювання, послухай та визнач розбіжності, дискусії, опис побаченого/почутого та ін.), що дозволяє студентам поринути в іншомовну комунікативну атмосферу та наблизитися до реального процесу спілкування.

Головне ж у комунікативному навчанні – це спрямованість навчального процесу на розвиток практичних умінь володіння мовою як засобом спілкування у різноманітних життєвих ситуаціях у залежності від мети спілкування, тобто на формування іншомовної компетентності певного рівня.

З огляду на потреби інформаційно-технічного суспільства, слід зазначити, що розвиток комунікативних умінь сьогодні неможливий без впровадження інноваційних інтерактивних та

інформаційно-комунікаційних технологій, що робить процес навчання більш ефективним.

На відміну від традиційних дидактичних систем, в Херсонській державній морській академії запроваджується інтерактивне навчання в процесі формування іншомовної професійної компетентності, акцентуючи увагу на розумінні та взаєморозумінні. Певний результат досягається використанням різноманітних технологій – “мозковий штурм”, технологія проектів, “круглий стіл”, рольові та ділові ігри, аналіз конкретних “кейсів”. У процесі такого навчання курсанти взаємодіють один з одним, обмінюються інформацією, вступають у процес комунікації, що сприяє розвитку їх інтелектуальних і творчих здатностей, мотивує до подальшого саморозвитку і самоосвіти.

Впровадження інтерактивного навчання, як спеціальної форми організації пізнавальної діяльності майбутніх судноводіїв, створює комфортні умови навчання, при яких студенти відчувають власну успішність та інтелектуальну силу, що робить продуктивним сам процес навчання та надає можливість кожному курсантові повністю розкрити себе, розвивати свої творчі здібності і самореалізуватися як особистість[6].

Одним із важливих компонентів концепції викладання англійської мови в ХДМА є впровадження нових технологій навчання, пов’язаних із застосуванням комп’ютерних технологій, які дозволяють подати навчальний матеріал наочно, дають можливість виконувати одразу кілька видів тренувальних вправ під час занять, сприяють створенню іншомовної атмосфери професійного спрямування.

Слід зазначити про перспективний характер використання передових додатків мережевих технологій в професійно-орієнтованому вивчення іноземної мови у ХДМА, якими має володіти кожний випускник сучасного вищого навчального закладу. До таких навичок ХХІ століття, які підвищують рівень сформованості іншомовної професійної компетентності, належать стратегії ефективного онлайнового дослідження, здатність оцінювати і використовувати інформаційні онлайн-джерела, можливість створення мультимодального контенту, як презентацій, так і

навчальних матеріалів, здатність використовувати традиційні інформаційно-комунікаційні інструменти, такі, як: електронна пошта, Web 2.0 додатки (блоги, вікі, відеоконференції, соціальні мережі) для ефективного професійно-орієнтованого навчання іноземної мови.

Висновки. Проведений нами аналіз сучасного стану викладання іноземної мови професійного спрямування в процесі фахової підготовки студентів немовних вищих навчальних закладів дозволив зробити висновки, що узгодженість концепції навчання іноземної мови у немовних ВНЗ з реальними можливостями іншомовної професійної комунікації та інтересами студентів сприяє формуванню позитивної мотивації до вивчення іноземної мови та ефективно впливає на процес формування іншомовної професійної компетентності.

Література

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. українського видання С. Ю. Ніколаєва. — К.: Ленвіт, 2003. — 273 с.
2. Образцов П. И. Профессионально-ориентированное обучение иностранному языку на неязыковых факультетах вузов: учеб. пособие / П. И. Образцов, О. Ю. Иванова. — Орел : ОГУ, 2005. — 114 с.
3. Поляков О.Г. Профильно-ориентированное обучение английскому языку / О. Г. Поляков // ИЯШ. — 2004. — № 3. — С. 6—11.
4. Сулейманова В. Р. Профессионально-ориентированный подход в обучении студентов втуз иностранному языку [Электронный ресурс] / В. Р. Сулейманова // Альянс наук — 2011. Педагогика и психология высшей школы. — Режим доступа // http://www.confcontact.com/201102-25/pe2_sulem.htm.
5. Чернікова В. О. Формування іншомовної компетентності у процесі професійної підготовки спеціалістів морських ВНЗ / В.О. Чернікова // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О.Сухомлинського: збірник наукових праць / за ред. В. Д. Будака, О. М. Пехоти. — Вип.1.40 (92): Педагогічна освіта: історія, технології, педагогічна майстерність, професіоналізм. — Миколаїв: МНУ ім. В. О. Сухомлинського, 2013. — 222 с.
6. Шерман М. І. Іншомовна компетентність як чинник розвитку творчих здібностей майбутніх судноводіїв / М. І. Шерман, В. О. Чернікова // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології / Збірник наукових праць Херсонського національного технічного університету. — Вип.1 (8). — Херсон, 2013. — 428 с.

ЧЕРНИКОВА В. А.

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ ПРЕПОДАВАНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО НАПРАВЛЕНИЯ БУДУЩИМ СУДОВОДИТЕЛЯМ

В статье освещен обзор современного состояния преподавания иностранного языка профессионально-го направления в процессе профессиональной подготовки студентов неязыковых вузов. Определены перспективы формирования и совершенствования иноязычной профессиональной компетентности будущих судоводителей.

Ключевые слова: иноязычная профессиональная компетентность, профессионально-ориентированное обучение иностранному языку, преподавание иностранного языка, будущие судоводители, коммуникативный подход, ИКТ.

CHERNIKOVA V. A.

CURRENT STATE AND TRENDS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES FOR SPECIFIC PURPOSES FOR FUTURE NAVIGATORS

The review of the current state of foreign language teaching for specific purposes are made. Trends of development and improvement of foreign language competence of future navigators are defined.

The primary task of the development of higher education in Ukraine today is the integration of higher education in Ukraine with the European system of higher education. The main areas of cultural, educational and scientific-technical integration are determined by the application of general standards of education, science and technology in the process of establishing the unified educational and research area.

Taking into account the progressive nature of the integration process, one of the vital tasks of the modern education is reforming of national system of higher education, essential up-dating of its contents, search, creation and implementation of effective modern forms and training methods for supporting an appropriate quality level of the higher education.

Modern integrating processes require the proper training of specialists of a new level in the maritime higher educational institutions – navy representatives with profound professional knowledge and the abilities, capable of continuous self-education, with perfect knowledge of English at sufficient level for implementation of high-quality professional foreign-language communication. The foreign language for marine specialists becomes as one of the tools which allows not only to perform their professional duties and responsibilities, but also a factor of the solution of various problems in case of emergency or alert situations.

Proper professional foreign-language communication increases the future navigators' competitiveness in the world work market.

The foreign language learning role increases in connection with intensification of foreign-language communication as a component of vocationally oriented training of experts and their future professional activity. That is why the vocationally oriented language learning becomes very popular.

Therefore modern foreign language teachers' attention is concentrated on the communicative approach which main feature is orientation to stimulation of students' oral communication, abilities to listen to and understand spoken foreign language.

The analysis of current state and trends of foreign languages teaching for specific purposes for students of not language higher education institutions, allowed us to draw outputs that coherence of the foreign language training concept in not language higher education institutions with real opportunities of foreign-language professional communication and students' interests promote formation of the positive motivation to learning of foreign language and effectively influences process of formation of foreign-language professional competence.

Key words: foreign language professional competence, vocationally oriented language learning , future navigators, communicative approach, ICT.

Подано до редакції 13.12.13

УДК 371.3 + 821.161.2

ГІНКЕВИЧ О. В.

м. Миколаїв, Україна

ДІАГНОСТИКА РОЗВИТКУ АНАЛІТИКО-СИНТЕТИЧНИХ УМІНЬ УЧНІВ 5-6 КЛАСІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ЛІТЕРАТУРИ

У статті висвітлено результати діагностики розвитку аналітико-синтетичних умінь учнів 5-6 класів під час вивчення літератури та визначено шляхи їх підвищення.

Ключові слова: аналітико-синтетичні вміння, діагностика, рівень знань, рівень умінь.

Актуальність дослідження. Розробка оптимальної моделі формування аналітико-синтетичних умінь в учнів 5-6 класів потребує здійснення діагностики рівня їх літературного розвитку в умовах „традиційної” методики. З цією метою проведено констатувальні зрази серед учнів 5-6 класів у ряді шкіл м. Миколаєва та Миколаївської області, м. Херсона та шкіл Дніпропетровської області, зокрема: Миколаївської гімназії № 1 імені М.Аркаса, Миколаївських ЗОШ I – III ступенів № 11 та № 51, Новобузької районної гімназії № 1 та Новобузької ЗОШ I – III ступенів.

нів № 1 Миколаївської області, Херсонського навчально-виховного комплексу «ЗОШ II ступеня – ліцей журналістики, економіки та правознавства» Херсонської міської ради та Херсонської ЗОШ I – III ступенів № 23, Апостолівської ЗОШ I – III ступенів № 1, № 2, № 4 Дніпропетровської області.

Мета даної статті – показати результати діагностики розвитку аналітико-синтетичних умінь учнів 5-6 класів під час вивчення літератури і визначити шляхи їх підвищення.